

گمرک لباس نو بر تن می کند

پس از گذشت ۳۸ سال، گمرک ایران خسته از لباس وصله و پینه قانون، مصمم است لباس نو برای خود سفارش دهد. لباس کنونی گمرک ایران در سال ۱۳۵۱ هجری خورشیدی دوخته شده و سال‌های بعد با گذشت زمان و پارگی برخی قسمت‌های لباس قانون، وصله‌ای به آن اضافه شد با رفو گردید، اما به نظر می‌آید این لباس دیگر قابل استفاده نیست. سرانجام سوم آبان ماه دولت با پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی، الگوی پیشنهادی خود را برای دوخت لباس جدید گمرک به مجلس داد، اما نباید فراموش کرد مجلس در مقام خیاط، لباس قانون را طبق آنچه دولت الگو داده نمی‌داند و اگر تشخیص داد، می‌تواند الگوی دوخت را تغییر هم بدهد. اکنون الگوی لباس قانون، در دست مجلس و گمرک در انتظار آماده شدن لباس خود است هر چند وقتی این لباس آماده پوشیدن خواهد بود که شورای نگهبان بپذیرد این لباس با مبانی شرع مقدس و اصول قانون اساسی مغایرت و با مخالفتی ندارد. لایحه امور گمرک ایران در ۲۲ فصل، ۱۱ قسمت، ۱۶۰ ماده و البته ۶۳ صفحه سوم آبان ماه به مجلس تحویل داده شد. این لایحه قانونی دومین لایحه قانونی در راستای طرح تحول اقتصادی دولت محسوب می‌شود که در اوج چالش مجلس و دولت بر سر لایحه نخست، یعنی لایحه هدفمند کردن بارانه‌ها به بهارستان رسید. اما بر خلاف اصرار دولت برای بررسی فوری و تصویب هر چه زودتر لایحه هدفمند کردن بارانه‌ها، انگار نه دولت و نه مجلس دغدغه‌ای برای بررسی هر چه زودتر لایحه امور گمرک ندارند و از این رو شاید به دلیل عادی تلقی شدن روال بررسی این لایحه، وزارت اقتصاد و دارایی و گمرک ایران، تا پایان عمر مجلس هشتم و یا حتی پایان عمر دولت دهم باید منتظر بمانند.

خارج می‌شوند؛ چه این کالا دولتی باشد یا نباشد و یا مشمول حقوق ورودی کالا باشد یا نه، باید از مراحل تشریفات و کنترل‌های گمرکی عبور کند اما تغییر اینجا صورت می‌گیرد که گمرک وظیفه دارد در حد امکان در اجرای کنترل‌های گمرکی از شیوه‌های مدیریت خطر، بازرسی‌های اتفاقی، تجهیزات و روش‌های نوین بازرسی، و حتی روش‌های مبتنی بر حسابرسی و خدمات حسابرسان رسمی استفاده کند. البته گمرک اجازه خواهد داشت در موارد استثنا اگر صلاح بداند، مأمورانی را برای بدرقه یا مراقبت از کالا تعیین کند. از جمله انتقادهای کسانی که سروکارشان با گمرک می‌افتد این است که ناهماهنگی بین دستگاه‌های اجرایی و موازی‌کاری زیاد است و همین مسئله مراحل ورود یا خروج کالا را طولانی کرده است. لایحه جدید حکم می‌دهد که برای آسان‌تر کردن و سرعت بخشیدن به انجام تشریفات قانونی در مبادی ورودی و خروجی کالا، نماینده‌های وزارتخانه‌ها و سازمان‌های مسئول کنترل کالاها وظیفه دارند و باید زیر نظر گمرک به کارشان بپردازند و سایر کنترل‌ها، از جمله بازرسی‌های پزشکی انسانی، دامپزشکی، گیاهی و استانداردهای فنی و کیفیت باید به صورت هماهنگ و تحت نظارت گمرک ساماندهی شود. حتی برخی از کنترل‌ها به منظور تسهیل تجارت بین‌المللی می‌تواند با هماهنگی قبلی به گمرک واگذار شود یا در مکانی غیر از مرز مجاز صورت پذیرد.

استانداردها جهانی می‌شود

بر اساس مفاد لایحه جدید گمرک، دولت موظف می‌شود

می‌شود که صاحبان کالا باید آن را پرداخت کنند و واردات قطعی کالا مستلزم پرداخت حقوق ورودی است و گمرک اجازه خواهد داشت هر گونه مطالبات قطعی خود را از اشخاص، به سازمان امور مالیاتی اعلام کند تا این سازمان بتواند مطالبات گمرک را وصول کند.

گمرک آن لاین یا از راه دور؟

لایحه دولت پیشنهاد می‌کند گمرک موظف شود برای انجام تشریفات و کنترل‌های گمرکی و مبادله اطلاعات از فناوری اطلاعات و ارتباطات و روش‌های تجارت الکترونیک استفاده کند و با این حساب، اسناد مثبت گمرکی و دریافت حقوق ورودی و استرداد آن باید در قالب پرداخت و دریافت الکترونیکی صورت گیرد. البته بر اساس قانون تجارت، تمام اسناد و مدارک گمرکی به روش الکترونیکی قابل پذیرش خواهد بود. برای خیلی‌ها مهم است بدانند وضعیت تضمین گمرکی چه خواهد شد؟ اگر همین لایحه به قانون تبدیل شود، به استثنای مواردی که در همین قانون مشخص و هزینه‌های انجام آن باید بلافاصله پرداخت شود، میزان تضمین برای مال‌های مجاز معادل حقوق ورودی کالای مربوطه و برای سایر کالاها حداکثر معادل سه برابر ارزش کالا افزون بر حقوق ورودی خواهد بود.

تشریفات کمتر و بازرسی‌ها اتفاقی می‌شود

اصلی‌ترین تحول در لایحه جدید نسبت به قانون کنونی گمرک به مقررات کنترلی برمی‌گردد، به نحوی که تمام کالاهایی که به قلمرو گمرکی وارد می‌شوند و یا از آن

تازه‌های گمرک در لایحه حجیم

شاید برای همه فعالان اقتصادی، بویژه بازرگانان و مدیران و کارآفرینان این پرسش مطرح باشد که تازه‌های لایحه جدید و حجیم گمرکی ایران چیست و قرار است چه اتفاق مهمی رخ دهد؟ از نظر دولت، به دلیل افزایش حجم تجارت جهانی و رشد فزاینده جهانگردی، استفاده از شیوه‌های مدرن کنترل‌های گمرکی اجتناب‌ناپذیر است، بنابراین باید از روش‌های کنترلی جدید، نظیر اعمال مدیریت خطر، بازرسی‌های اتفاقی و کنترل اسنادی، بازرسی قبل از حمل و حسابرسی بعد از ترخیص و اطلاع‌رسانی قبل از ورود کالا با استفاده از روش‌های تبادل الکترونیک اطلاعات مانیفست کالاها، اظهار کالا از راه دور و پرداخت وجوه در کمترین زمان ممکن بهره برد. آیا لایحه ۱۶۰ ماده‌ای گمرک می‌تواند مزیت بالقوه ایران را در راه ابریشم اقتصادی بین آسیا و اروپا به مزیتی بالفعل بدل کند و بستر لازم برای حضور، مشارکت و رقابت بخش‌های خصوصی و تعاونی در تصدی‌گری‌های غیر ضرور دولت در گمرک را ایجاد کند؟ بدون تردید دغدغه اصلی این است که چگونه می‌توان تشریفات گمرکی را کم کرد، البته مهمتر شاید این است که برای پیوستن گمرک ایران به کنوانسیون بین‌المللی سیستم هماهنگ توصیف و کدگذاری کالا و ضرورت اعمال مفاد آن در تدوین جدول تعرفه گمرکی، دولت را ناچار کرده این لایحه را به مجلس ببرد. این لایحه می‌گوید: «حقوق ورودی و هزینه‌های انجام خدمات بدون توجه به نو یا مستعمل بودن کالا طبق مأخذ مقرر قانونی به وسیله گمرک یا اشخاص ارائه دهنده خدمات به ریال وصول

طبق قانون الحاق به کنوانسیون سیستم هماهنگ کننده گمرکی، سیستم طبقه‌بندی این کنوانسیون را در تدوین جدول تعرفه گمرکی لحاظ کند و گمرک هم باید اصلاحاتی در جدول تعرفه‌ها منظور کند و برای اطلاع عمومی آگهی کند. اما اگر جدول تعرفه‌ها ابهام داشته باشد، متن سیستم جهانی هماهنگ شده و یادداشت‌های توضیحی آن به زبان‌های رسمی کنوانسیون ملاک قرار می‌گیرد. در ارزش‌گذاری کالاها ورودی، کالا بر اساس ارزش سیف (cif) به اضافه سایر هزینه‌های متعلقه برابر نرخ ارز روز اظهار می‌شود و حقوق مالکیت فکری، هزینه‌های طراحی و مهندسی، ظروف و محفظه‌ها و... در تعیین ارزش گمرکی لحاظ می‌شود. البته هزینه‌هایی چون هزینه‌های ساخت، نصب، نگهداری و کمک‌های فنی، حمل و نقل پس از ورود کالا، هزینه‌های ناشی از تأمین مالی و یا اقدامات خریدار نظیر بازاریابی مشمول ارزش‌گذاری کالاها در دریافت حقوق گمرکی نمی‌شود. ارزش‌گذاری حقوق گمرکی در کالاهای صادراتی شامل قیمت فروش کالا، هزینه‌های بیمه، باربری، حمل و نقل و دیگر هزینه‌های کالای صادراتی تا خروج از قلمرو گمرکی می‌شود.

کالیان متروکه نشود

لایحه جدید گمرکی ایران به تفصیل تشریفات قبل از تسلیم اظهارنامه کالا و مسئولیت مؤسسات حمل و نقل، ترتیب نگهداری کالا در اماکن گمرکی و مسئولیت نگهداری کالاها و همچنین شرایط نگهداری کالاها در انبارها و گمرک‌های اختصاصی و انبارها و سردخانه‌های عمومی رسمی را روشن می‌سازد. از این رو مدت نگهداری کالا در انبارهای گمرکی از تاریخ تحویل کالا سه ماه خواهد بود که در صورت تقاضای کتبی صاحبان کالا و وجود دلایل موجه دو ماه دیگر این مدت تمدید می‌شود و پس از آن کالا متروکه می‌شود. البته این امکان وجود دارد که کالای فاسد شدنی و نظایر آن را به انبار مناسب منتقل کرد. همچنین مسئولیت حفظ و نگهداری کالای موجود در انبارهای گمرکی از هنگام تحویل تا زمان تحویل بر عهده سازمان تحویل گیرنده در هر مرحله است و این سازمان مکلف است کالای موجود در انبارهای گمرکی را در مقابل خطرات ناشی از آتش‌سوزی، اشتعال و انفجار بیمه کند. از سوی دیگر انتقال کالا به انبارهای اختصاصی زمانی میسر خواهد بود که حقوق ورودی آن تضمین شده باشد و کالای مربوطه مجاز یا مجاز مشروط باشد.

همانند گذشته کالایی که در گمرک متروکه شود، توسط سازمانی به فروش می‌رسد. البته قبل از صدور سند فروش کالای متروکه، صاحبان کالا می‌توانند برای انجام تشریفات قطعی گمرکی و ترخیص کالای خود اقدام کنند. ارزیاب‌های گمرکی وظیفه دارند هر کالای متروکه را بلافاصله با تنظیم صورت‌مجلس، در یک روزنامه کثیرالانتشار آگهی کنند و اگر صاحب

کالا اعتراضی داشته باشد، تا دو ماه از تاریخ ابلاغ نزد مراجع قضایی رجوع و شکایت کند و در غیر این صورت کالا به ضبط قطعی دولت درخواهد آمد. این لایحه در خصوص کالاهای معاف از اظهارنامه مالیاتی تصریح دارد که کالاهای مسافری، هدیه، سوغات و نمونه‌های تجاری شرکت‌ها به تشخیص گمرک نیازی به اظهارنامه گمرکی ندارد و این معافیت شامل روزنامه، مجله، نامه، کاتالوگ و امثال آن و بسته‌های پستی و مطبوعاتی هم می‌شود.

گمرک و فروشگاه‌های آزاد

لایحه امور گمرکی در خصوص مقررات ناظر بر فروشگاه‌های آزاد تصریح دارد: «این فروشگاه‌ها که توسط بخش غیردولتی تحت نظارت گمرک در فرودگاه‌های بین‌المللی و بنادر و مبادی زمینی دایر می‌شوند، اجازه دارند کالاهای خارجی را با معافیت از پرداخت حقوق ورودی و کالاهای داخلی را به مسافران ورودی یا خروجی یا خدمه وسایط نقلیه ورودی یا خروجی بفروشند و ایجاد فروشگاه‌های آزاد پس از کسب مجوز از گمرک و سازمان‌های ذیربط امکان‌پذیر است که چگونگی ورود، خروج، فروش و نوع کالاها و نحوه تسویه کالاهای ورودی این فروشگاه‌ها بعداً در آیین‌نامه اجرایی مشخص می‌شود. البته کالاهای خارجی مشمول حقوق ورودی که در فروشگاه‌های آزاد به مسافر یا خدمه وسایط نقلیه فروخته شود، اگر هنگام ورود به قلمرو گمرکی بدون اظهار به گمرک کشف شود، قاچاق محسوب می‌شود. همچنین اگر در انبار فروشگاه‌های یاد شده که خارج از انبار گمرکی باشد، کالایی اضافه بر اسناد و مدارک دیده شود، کالای اضافی خارجی و قاچاق خواهد بود.

اسکله‌ها، فرودگاه‌ها و راه‌های مجاز

ابلاغ هر نوع صورت‌مجلس مبنی بر ضبط، توقیف کالا و کشف تخلف یا قاچاق به وکلای صاحب کالا تسلیم می‌شود. بنابراین باید مواظب تخلفات گمرکی یا قاچاق کالا باشید که لایحه جدید گمرکی شوخی ندارد. از این رو تمام وسایل نقلیه آبی چه خالی باشد و چه پر، وقتی وارد آب‌های ایران شود، فقط باید در اسکله‌های مجاز پهلو بگیرد و یا در لنگرگاه‌های مجاز لنگر بیندازد و پیش از آنکه تشریفات گمرکی شود نه باید کالایی را تخلیه و یا بارگیری کند و نه باید اسکله یا لنگرگاه را ترک کند. هوایماها هم چه خالی باشند و چه حاوی کالا فقط باید در فرودگاه‌های مجاز بر زمین بنشینند یا از روی زمین بلند شوند و پیش از انجام تشریفات گمرکی مقامات مسئول فرودگاه حق ندارند اجازه پرواز بدهند. البته این مقررات شامل وسایط نقلیه زمینی هم می‌شود و آنها به محض ورود به راه‌های مجاز ایران باید یکسره به اولین گمرک مرزی بروند تا تشریفات گمرک درباره آنها اعمال شود. بر اساس لایحه پیشنهادی دولت، قرار است کمیته ویژه‌ای با مسئولیت وزارت کشور و نمایندگان تام‌الاختیاری از وزارتخانه‌های خارجه، اطلاعات، راه و

ترابری، بازرگانی و سازمان‌هایی چون گمرک، نیروی انتظامی و معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهوری فهرست اسکله‌ها، لنگرگاه‌ها، فرودگاه‌ها و راه‌های مجاز را مشخص کنند تا پس از تأیید هیئت دولت ورود و خروج کالا و وسایل نقلیه از این مسیرها صورت گیرد و با این حساب ورود و خروج غیرمجاز به قلمرو گمرکی کشور جریمه‌ای بین ۳۰ تا ۳۰۰ میلیون تومان برای وسایل نقلیه متخلف به همراه دارد.

کارگزاران گمرکی هم باید حواسشان باشد که اگر در انجام تشریفات گمرکی تخلف کنند، حتی امکان ابطال پروانه فعالیت‌شان وجود دارد. لایحه امور گمرکی در خصوص بازرینی و اقدامات بعد از ترخیص، گمرک‌های کشور را موظف می‌سازد تا تمامی پته‌ها، اظهارنامه‌ها و سایر اسناد گمرکی مربوط به ترخیص کالا را پس از امضای پته یا پروانه، حداقل یک بار از نظر اجرای صحیح مقررات و اینکه وجوه گمرکی درست وصول شده، قبل از اینکه مشمول مرور زمان شود، بازرینی کند و هرگاه بعد از ترخیص کالا از گمرک معلوم شود وجوهی که باید گمرک بگیرد، کمتر یا بیشتر بوده است و یا اشتباهی صورت گرفته هم گمرک و هم صاحب کالا حق دارند تا شش ماه از تاریخ امضای پروانه گمرکی، مطالبات را از دیگری طلب کنند.

این لایحه، گمرک را مکلف می‌سازد به منظور حصول اطمینان از رعایت مقررات گمرکی ظرف مدت سه سال از تاریخ صدور سند ترخیص کالا، در صورت کشف اسناد خلاف واقع که مشمول قاچاق نشود و در ارتباط با ترخیص کالایی که به زبان مالی دولت منجر شده باشد با تأیید و تشخیص گمرک ایران از ۳۰ درصد تا سه برابر ارزش کالاهای موضوع ترخیص جریمه بگیرد.

اختلاف با گمرک را پیگیری کنید

آخر اینکه کمیسیون رسیدگی به اختلافات گمرکی به اختلاف‌های ناشی از تشخیص تعرفه، ارزش کالا، جریمه‌های غیر از قاچاق کالا، فورس ماژور و... رسیدگی می‌کند و رأی این کمیسیون لازم‌الاجراست، مگر آنکه اختلاف بر سر ارزش کالا بیش از ۵۰ میلیون ریال باشد که باید کمیسیون تجدید نظر رأی دهد. هر چند پیچ و خم‌های رسیدگی به اختلاف‌های گمرکی کم نیست، این لایحه به تفصیل تلاش دارد تا بلکه روال رسیدگی‌ها آسان و شفاف‌تر شود. اکنون لایحه ای با ۱۶۰ ماده در بهارستان در دست بررسی است و دست‌کم تا رسیدن به صحن علنی مجلس، آنها که نظری بر مشکلات گمرک دارند یا پیشنهادی به ذهن‌شان خطور می‌کند، دست به قلم شوند و تا فرصت هست دیدگاه‌های خود را با ما در میان بگذارند. توجه داشته باشید تا پیش از پرو لباس جدید گمرک در مجلس، فقط می‌توان نظر داد و لباس دوخته شده به این راحتی قابل اصلاح نخواهد بود. ■

